

BOŞANMA NEDENLERİNİN İLETİŞİM BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

AN AMPIRIC STUDY ON EVALUATION OF DIVORCE CAUSES IN THE CONTEXT OF COMMUNICATION

Banu N. İÇAĞASIOĞLU ALTUN

*İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
Doktora Öğrencisi
banualtun07@gmail.com*

Öğr. Gör. Esra TUNÇAY

*İstanbul Arel Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü
esrus@hotmail.com
esratuncay@arel.edu.tr*

Dr. Öğr. Üyesi Sezgin SAVAŞ

*İstanbul Gelişim Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Yeni Medya Bölümü
sezgin.savas@hotmail.com
ssavas@gelisim.edu.tr*

Arş. Gör. Nil ÇOKLUK

*Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler Tanıtım Bölümü
nilcokluk@gmail.com*

ÖZET

İletişim insanların kendini ifade etmesi ve başkaları ile olan yaşantısını sürdürmesi için en temel gereksinimdir. İnsanların birliktelik halinde hareket etmeleri ve toplumsal düzende var olmaları iletişim olmadan imkansızdır. İletişimin temelini insanın kendisi ile olan iletişimi ve bu sürecin ikinci adımı olan kişilerarası iletişim oluşturmaktadır. Kişilerarası iletişim, toplumun yapı taşı olarak tanımlanan aile kavramının oluşabilmesi için gerekli olan evlilik olgusunun da temelidir. Evlilikte eşler arasındaki iletişim zayıfladığında birçok farklı sorun ortaya çıkmakta ve evlilikler boşanma ile sonuçlanmaktadır. Bu araştırma, bireylerin boşanma nedenlerine ve bu nedenlerin iletişim bağlamında yorumlanmasına odaklanmaktadır. Araştırmada 156 kadın 52 erkek olmak üzere toplam 208 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırma kapsamında, katılımcıların en önemli boşanma nedenlerinin ne olduğunu düşündükleri ve sosyo-demografik değişkenlerle katılımcıların boşanma süreci ve sonuçları üzerine verdiği cevaplar arasında bağımlılık olup olmadığı, varsa bağımlılık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Evlilik kararının nasıl alındığı sorusuna ise %81,7'si kendi seçimi ve ailesinin rızası olduğunu, %8,8'si kendi seçimi olduğunu ancak aile rızası olmadığını bildirmiştir. Katılımcıların %26'sı boşanma kararını kendilerinin aldığını, %1'i eski eşlerinin aldığını, %6,7'si eşiyile birlikte aldıklarını belirtmiştir. Bulgulara göre, boşanma nedenleri önem derecesine göre sıralanmış ve ilk beş sırada; beklentilerin değişmesi, aldatma, ev içi görev ve sorumlulukların adil paylaşılmaması, eşin ailesiyle anlaşamama, çocuğun yetiştirilmesiyle ilgili sorunların yer aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kişilerarası iletişim, evlilik, boşanma nedenleri.

ABSTRACT

Communication is the basic requirement for people to express themselves and maintain their life with others. It is impossible for people to act in unity and exist in social order without communication. Interpersonal communication forms the basis of the concept of family, which is defined as the basis of society. When communication between spouses weakens in marriage, many different problems arise and marriages result in divorce. This research focuses on the causes of divorce of individuals and their explanation in the context of communication. In the study, a total of 208 people, 156 women and 52 men, were surveyed. Within the scope of the research, it was investigated whether the participants think what the most important reasons for divorce are and whether there is a dependency between the socio-demographic variables and the responses of the participants on the divorce process and results. On the question of how to make a marriage decision, 81.7% reported that they had their own choices and family consent, while 8.8% reported that they had their own choices but not family consent. 26% of the participants stated that they made the decision to divorce themselves, 1% of their ex-spouses, 6.7% of the with ex-spouses. According to the findings, the reasons for divorce are ranked according to their importance and in the top five; it is seen that there are problems related to changing expectations, cheating, not sharing the duties and responsibilities in the house fairly, not agreeing with the spouse's family and raising the child.

Keywords: Interpersonal communication, marriage, causes of divorce.

GİRİŞ

İletişim, kişilerin birbiriyle kurduğu etkileşim ile var olmaktadır. İletişim biçimleri arasında boşanma açısından önemli olan kişilerarası iletişim olgusu ise bir bireyin diğeri ile kurduğu iletişime vurgu yaparak iki kişi arasında oluşan karşılıklı anlayış ve etkileşime odaklanmaktadır. Gürüz ve Temel-Eğimli en genel tanımı ile kişilerarası iletişimi "iki kişi arasında kurulan etkileşim sonucunda anlam yaratılması ve anlamın paylaşılması süreci olarak" (aktaran Ekşi ve Ümmet, 2013: 92), Kaya (2017: 28) ise "en az iki insanın karşılıklı olarak bilgi, duygu, düşünce ve yaşantılarını belirli yollarla paylaştıkları psiko-sosyal bir süreç" olarak tanımlamaktadır.

Yukarıda verilen tanımlamalar kişilerarası iletişimi iki kişi arasında olan bir sürece indirgese de kişilerarası iletişimi insanın kendisi ile olan iletişimini de içine alan bir kavram olarak tanımlamak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. İnsanın kendi ruhu ile olan ilişkisi kişilerarası iletişimin başlangıcı olarak değerlendirilmekte ve diğer insanlarla olan iletişimini etkilediği kabul edilmektedir. İnsanın çevresinde bulunan diğer insanlarla kurduğu iletişim süreci aynı zamanda kendini tanımasına ve geliştirmesine katkı sağlamaktadır (Erdoğan, 2002: 185). Kişilerarası düzeyde iletişim, katılımcıların mesaj üretmesini ve kavramasını sağlayan bir devingenliğe sahiptir. Aynı zamanda kişilerarası düzeyde iletişim, katılımcıların eşzamanlı olarak birbirlerini etkilemesine ve bundan etkilenmesine neden olan süreçleri içer (Krauss ve Fussell, 1996: 9).

Söz konusu etkileme ve etkilenme süreci insanların birlikte yaşayabilmelerine olanak sağlayan uygun ortamı yaratmaya yardımcı olmaktadır. İnsanlar iletişim kurmadan birbirlerini anlayamamaktadır. Bu iletişimin sözlü olması zorunlu olmasa da insanlar bir şekilde iletişim kurma ihtiyacı hissetmektedir. İnsanın 'anlaşılma' ihtiyacı onu iletişim kurmaya zorlarken bir yandan da kendini ait hissedebileceği ortamlar oluşturma sürecine girmesini sağlamaktadır. Söz konusu bağlılık arayışı toplumda çeşitli topluluklar ve bireysel ilişkiler ağı yaratılmasında etkili olmaktadır.

İletişim toplumun genel işleyişini ve toplumsal kurumların yapısını etkilemektedir. İletişim tüm insan varlığının temelini oluştururken toplumun inşa ettiği anlamların ve yaşayış biçiminin temelini oluşturmaktadır. İletişim, insanları bir araya getirmiş, onların birbirini anlamasını sağlamış ve aile gibi örgütlenme biçimleri yaratmasına ön ayak olmuştur. Antropologlar, dört milyon yıl önce, erkeklerin ve kadınların, çocuklarının yetiştirilmesinde birbirine bağlanmaya, paylaşmaya ve birlikte çalışmaya başladığını göstermiştir (Fitzpatrick ve Badzinsky, 1985: 687).

İnsanlar bağlılık ihtiyaçlarını karşılamak üzere evlenmektedir. Evlilik kurumunun tarihi çok eski dönemlere kadar uzansa da evliliğin modern zamanlarda biçimini değiştirdiği söylenebilir. Evlilik yaşının uzaması, evlilik yaşamı içinde kadın ve erkeğin üstlendiği roller ve evlilik oranlarının düşme eğilimine girmesi gibi olguların yanında evliliklerin boşanma ile sonuçlanma hızı da artmıştır.

Bu problemin sebebi, genel olarak modern yaşamın getirdiği zorlukların yanında kişilerin birbirleri ile kurdukları iletişimde de aranabilmektedir.

Evlilik kurumunun devamını sağlayan temel unsurlardan biri kişilerin birbirleri ile sağlıklı iletişim kurmalarıdır. Sağlıklı bir iletişim zeminine oturtulamamış herhangi bir ilişki biçiminin varlığını sürdürmeyeceği düşüncesinden hareketle, evlilik olgusunun da sağlıklı iletişim güdümüyle boşanma ile sonuçlanacağı görülebilir. Bu çalışma, söz konusu noktadan hareketle kişilerarası iletişimin sorunlu olmasından yola çıkarak, insanların iletişim eksikliğinin neden olduğu boşanmaya sebep olarak en çok neleri gördüğüne ve boşanmanın demografik veriler ile ilişkisine odaklanmaktadır.

1. Literatür Taraması

İletişim toplumun işleyişi ve kişilerin birbirleri ile kurduğu etkileşimin sürdürülebilmesi açısından önemli bir rol üstlenmektedir. "İletişim, insanların birbirlerini etkilemelerinin birincil yollarından biridir" (Krauss ve Fussell, 1996: 3). Bu yönüyle iletişimin, karşılıklı olarak insanların birbirini etkilemesi ve anlaması üzerinde etkili olduğu söylenebilir. İletişimin ancak ifade ve bilgi farklılığı anlaşıldığında meydana geldiği (Luhmann, 1992: 252) düşünüldüğünde insanların birbirlerini anlayabilmeleri için iletişimin var olmasının zorunlu olduğu görülebilir.

İletişim hem sözlü hem de sözsüz olarak farklı biçimlerde gerçekleşebilmekte ve söz konusu farktan dolayı insanlar arasındaki etkileşim biçimleri değişkenlik gösterebilmektedir. Bazı durumlarda sözlerle davranışların anlamları aynı olsa da bunların yansıtılış biçimi farklılaşabilmektedir (Krauss ve Fussell, 1996: 10). Dolayısıyla, iletişimin yalnızca ağızdan çıkmış sözlerden öte, davranışsal birtakım yönelimlerde de aranabileceği söylenebilir. Bir insanın bir diğerine veya topluluğa aktardığı kelimelerin yanında o insanın dışı vurduğu davranışsal öğeler de iletişim sürecine dâhil olmaktadır. Bazı durumlarda kelimelerden çok söz konusu davranışsal öğelerde aranan anlamların daha sağlıklı bir iletişim süreci yarattığı da düşünülebilir. Bu bağlamda, iletişim sürecinde tüm işaretlerin doğru anlamlandırılmaya çalışılmasının önemli olduğu söylenebilir.

İletişim, bilginin seçimi, bilginin telaffuzu ve bu bilginin seçici bir şekilde doğru veya yanlış anlaşılması senteziyle oluşur (Luhmann, 1992: 252). Bu sentez, iletişimin çıktılarının niteliğini oluşturur. İletişimin doğruluğa dayanması gerektiği sıkça ele alınan bir durumdur. Bu bağlamda, doğru bilginin seçilmesi, bilginin doğru bir şekilde aktarılması ve karşı tarafın aktarılan bilgiyi doğru anlayabilmesi sürecinin karşılıklı anlayış sağlayabilmek için önemli olduğu düşünülebilir.

İletişim, tüm sosyal ilişkilerimizde etkili olduğu gibi aile olgusu üzerinde de etkiye sahiptir. Nitekim, 1960'larda hâkim olan yapısal-işlevsel, etkileşimli ve gelişimsel perspektifler ve 1980'lerde etkili olan çatışma, değişim ve sistem teorisi gibi teoriler aileyi 'etkileşim kuran kişilikler birimi' olarak ele almış ve 'iletişime' merkezi bir rol atfetmiştir (Fitzpatrick ve Badzinsky, 1985: 688). Dolayısıyla, 'aile' olgusunun etkileşim olmadan var olamayacağı, etkileşimin önemli bir parçasının da iletişim olduğu söylenebilir.

Aile olgusu zaman içinde yapısal olarak değişime uğrasa da aileyi oluşturan 'iletişim' temeli her zaman aile ilişkileri içerisindeki varlığını sürdürmüştür. Günümüzde 'modern aile' olarak adlandırılan, iletişimin kaçınılmaz olarak bireyi kuşattığı bir toplumsal sistemde oluşmuş olan aile yapısının temelini de 'iletişim' oluşturmuştur.

Modern çekirdek aileyi evli çiftler oluşturmaktadır. "Evli çiftler arasında gerçekleşen iletişim, evlilik doyumunun temel belirleyicisi olarak görünmektedir" (Fitzpatrick ve Badzinsky, 1985: 695). İletişim ve evlilik doyumunu arasındaki ilişki, evli çiftlerin kendi bakış açılarına göre de anlamlıdır. Mutlu evliliğe sahip olan kişiler, eşyle iyi iletişim içinde olduklarına inanmaktadır (Fitzpatrick ve Badzinsky, 1985: 696). Dolayısıyla bir evliliğin mutlu bir şekilde sürdürülmesi veya boşanma ile sonuçlanması arasındaki çizgide iletişimin de diğer değişkenler kadar önemli bir değişken olarak konumlandığı düşünülebilir. Hatta iletişimin tüm süreçlerin başlangıcı olarak diğer tüm değişkenler üzerinde etkili olduğu da söylenebilir.

Konu bir evliliğin boşanma ile sonuçlanmasına geldiğinde iletişimin yadsınmaz değeri de ortaya çıkmaktadır. "Modern aile, nefretin ve şiddetin sürekli olarak sevgi kadar hissedildiği, ifade edildiği ve öğrenildiği bir yerdir" (Fitzpatrick ve Badzinsky, 1985: 690). Bu bağlamda iletişim önemli bir konuma yükselmektedir. Modern ailenin ana işlevi duygusal ise aile üyelerinin kendilerini iletişim ile ifade etmeleri talep edilebilir (Fitzpatrick ve Badzinsky, 1985: 689). Dolayısıyla, iletişim ile kendini doğru ifade edememe veya diğer bir ifadeyle eşlerin sağlıklı bir iletişim bağı kuramaması modern aile yapısını temelinden sarsan bir durumdur. İnsanların tümünde olduğu gibi eşler de birbirlerini iletişim ile anlayabilmekte ve iletişim, insanlar arasındaki bağı güçlendirdiği gibi eşler arasındaki evlilik bağının güçlenmesinde de önemli bir rol üstlenmektedir. İnsanlar arasındaki ilişkilerin ve evliliklerin bitişinin 'geçimsizlik' nedeni altına yerleştirilmesindeki temel etkenlerden birinin 'iletişimsizlik' olduğu söylenebilir. Söz konusu iletişimsizlik evli çiftler perspektifinden düşünüldüğünde boşanma konusunu gündeme getirmektedir.

Boşanma olgusunu ve çiftlerin boşanma kararı almasına etki eden faktörlerin nedenlerini anlayabilmek için evlilik olgusuna ve bununla yakından ilintili olan aile kavramına da kısaca odaklanmak gerekmektedir. Özgüven, evliliği "karşı cinsten iki kişinin beraber yaşamak, yaşamı paylaşmak, çocuk sahibi olmak ve yetiştirmek gibi pek çok amaçla yaptığı" (aktaran Akpınar, 2019: 164) bir sözleşme olarak tanımlamaktadır. Geleneksel yaklaşıma göre evlilik olgusu; kadın ve erkek arasında oluşan sevgi ve olumlu duygular temelinde gerçekleşen anlaşma sonucu, tarafların hayatlarını maddi ve manevi olarak birleştirme kararı alması olarak tanımlanır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi evlilik temel olarak iki kişinin karşılıklı olarak aynı olumlu duygulara sahip olması ve bunun sonucu olarak da aralarında gelişen bağa işaret etmektedir. Yaşamın sosyal, ekonomik ve duygusal anlamda paylaşımına dayanan evliliğin birçok açıdan bireyler için olumlu yanlarının olduğu vurgulanmaktadır.

Evlilik psikolojik açıdan değerlendirildiğinde ise hayatın paylaşılması ve bu yolla toplumsal normlar çerçevesinde evli olma durumu ile ulaşılan sosyal statünün bireylerin zihinsel ve ruhsal sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Evlilik insanlara duygusal destek ve eksik olan sosyal rollerini doldurma şansı sağlamaktadır.

Ayrıca genellikle evli insanların evlenmemiş olanlara oranla daha güvenli, korumalı ve sade bir yaşam sürdürdükleri belirtilmiştir (Girase vd., 2016: 116).

Girase vd.'nin (2016: 116-118) yaptığı araştırmada içinde bulunduğumuz yüzyılda boşanma oranının artması ve evlilik anlayışının değişmesi önemli bir bulgu olarak gösterilmektedir. Boşanma oranının artmasının önemli nedenleri arasında kentleşme, sanayileşme ve eğitim gibi göstergelerin olduğu bildirilmiştir. Bu üç olgunun toplumda değişime neden olduğu ve söz konusu değişime bağlı olarak aile yapısında ve dolayısıyla bireylerin evlenme ve boşanmaya bakış açısında da değişim yaşandığı vurgulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, evlilik ve boşanma toplumsal değerlerle birlikte anlamlandırılan bir olgu olduğundan, geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecinde yaşanan değişimler hem evliliğe hem de boşanma olgusuna bakışı değiştirmiştir. Değişimin yaşanmasındaki en önemli gelişmenin, "kadınların eğitime daha yüksek oranlarda katılmaları ile üretimin bir parçası haline gelerek işgücüne dahil olmaları böylece ekonomik olarak erkeklere olan bağılıklarının büyük oranda azalması ve buna bağlı olarak mutsuz evliliklerden çıkmaları için güçlenmeleri" (Girase vd., 2016: 116) olduğu belirtilmektedir. Yaşanan bu süreçte "kadın haklarının gelişmesi, eğitim düzeyinin yükselmesi ve kadının üretici olarak toplum yaşamına katılması ile evlenme oranının azalması, boşanma oranının artması ve alternatif yaşam tarzlarının ortaya çıkması arasında doğrusal bağlantı" (Aydın ve Baran 2010: 117) olduğu iddia edilmektedir. Kalmijn ve Monden'in boşanmış ve ayrılmış kadınlar üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçlarında belirtildiğine göre, modern ülkelerde evliliklerin yarısına yakını boşanma ile sonuçlanmaktadır. Bu durum, evlilikleri olumlu olanlar için kaçınılması gereken bir kriz durumu olarak değerlendirilirken evlilikleri olumsuz olanlar için ise yeni bir başlangıç yapmak için fırsat olarak değerlendirilir (aktaran Aydın ve Baran 2010: 117). Bu gelişmeler sayesinde toplumsal perspektifte evlilik artık kutsal bir kelime olmaktan giderek uzaklaşmakta ve boşanma da artık bir tabu olarak algılanmamaktadır.

Literatüre bakıldığında boşanmanın sebepleri farklı kategoriler içinde açıklanmaktadır. Literatürde, boşanma olgusunun değişimi ve bu değişimi etkileyen nedenlerle ilgili olduğu gibi kişilere odaklanarak boşanmanın kişisel nedenleri ile ilgili de yapılan pek çok araştırma olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde ve boşanmanın nedenlerine odaklanıldığında literatürde çok çeşitli sebepler ortaya koyulduğu görülmektedir.

Girase vd. (2016), Eylül 2012 ile Ağustos 2014 arasında Hindistan Aile Mahkemesi tarafından tutulan boşanma kayıtlarını inceleyerek boşanmış çiftlerin sosyo-demografik profilini ortaya çıkarmış ve evli çiftler arasında boşanmayı etkileyen nedenleri araştırmıştır. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, coğrafi olarak en fazla boşanmış çiftlerin kentsel bölgede (%80,8) olduğu ortaya çıkmıştır. Boşanan çiftlerin büyük çoğunluğu Hindu dinine sahiptir (%92,8). Boşanan çiftler arasındaki eğitim düzeyine bakıldığında eşlerin çoğunluğunun ortaokul mezunu (%54,4) olduğu bulunmuştur. Kayıtlara göre çiftlerin %50,4'ü evliliklerinin ilk 1-4 yılı içinde boşanmış ve boşandıkları zaman %71,2'sinin çocuğu yoktur. Araştırmaya göre, boşanmış kadınların %60,8'i 18-22 yaş arasında evlenmişlerdir.

Evli çiftlerin boşanmasının en yaygın nedeni ise eşler arasındaki farklı boyutlarda gerçekleşen istismar ve eşlerden birinin evlilik bağına yok sayarak diğerini terk etmesi olarak bulunmuştur.

Ergin'in (2008: 112) "evli, boşanma sürecinde ve boşanmış kişilerin evlilik uyumları ve cinsiyetçilik düzeyleri" üzerine yaptığı araştırmanın bulgularına göre kadınlar için önemli boşanma nedenleri "eşleri tarafından aldatılmak, eşlerin ana-babalarından kaynaklanan sorunlar, doyurulmamış duygusal gereksinimler, şiddet ve hastalık/sakatlık" olarak bulunmuştur. Erkekler için önemli boşanma nedenleri ise "eşlerin ana-babalarından kaynaklanan sorunlar, eş tarafından aldatılmak, doyurulmamış duygusal gereksinimler ve hastalık/sakatlık" olarak bulunmuştur. Araştırmanın sonucuna göre her iki cinsin de önemli boşanma nedenleri olarak belirttiği nedenlerin birbirine benzerlik gösterdiği bulunmuştur.

Doğan (2016: 1008) tarafından, 18 yaşını doldurmuş ve üzeri yaştaki kadın ve erkekler arasında boşanma nedenlerine yönelik tutumların araştırılması için ölçek geliştirilmiştir. Geliştiren ölçekte 18 soru bulunmakta ve ölçek 'uyumcu (conformist) tutum', 'dindar', 'şiddet karşıtı' ve 'medya etkisine tepkili' olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Türkiye genelinde 33 farklı ilde 1.667 kişiye uygulanan araştırmanın bulgularına göre, eşlerin birbirlerine karşı ilgisizliği, sorumsuzluğu, evin ihmal edilmesi gibi eşlerden birini veya ikisini de doğrudan etkileyen faktörler boşanma nedenleri arasında en önemlileri olarak kabul edilmiştir. Doğan'ın (2016) aktardığına göre Kitson ve Holmes tarafından yapılan araştırmada çiftler boşanma nedeni olarak aldatma dışında farklı nedenleri ifade etmişlerdir. Söz konusu araştırmanın bulgularına göre, erkekler boşanma nedeni olarak eşinin işlerine çok vakit ayırarak eve gereken önemi vermemesi, aldatma ve kanunla ilgili sorunları gösterirken; kadınlar boşanma nedeni olarak aldatma, cinsel sorunların yaşanması, ekonomik olarak yeterli kadar güvende olamama, kişilik olarak anlaşamama ve güven eksikliğini göstermiştir (aktaran Doğan, 2016: 998).

Boşanmanın algılanan nedenleri ile ilgili olarak Cleek ve Pearson (1985) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise 275 erkek ve 336 kadından oluşan bir örneklemede, on sekiz olası boşanma nedeninin altında yatan yedi boşanma boyutu ortaya çıkarılmıştır. Bulgulara göre çiftler arasında yaşanan iletişim problemleri her iki cins (kadınların %69,7'si ve erkeklerin %59,3'ü) için de en önemli boşanma nedeni olarak bulunmuştur. İkinci en önemli boşanma nedeni olarak mutsuzluk ve üçüncü en önemli neden olarak ise çiftler arasındaki uyumsuzluk bulunmuştur. Bulgulara göre boşanma nedenini ifade etmede cinsler arasındaki farklara bakıldığında ise kadınlar mutsuz hissetmelerini, fiziksel şiddetin varlığını ve aldatılma gibi nedenleri gösterirken erkekler ise alkol kullanımını problem olarak göstermiştir.

Amato ve Previti (2003) 1980 ve 1997 yılları arasında boşanan çiftlerin kayıtlarını incelemiştir. 208 kişinin evliliklerinin neden boşanma ile sonlandığına dair açık uçlu sorulara verdikleri cevapları sınıflandırarak en çok boşanma nedenini araştırmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre birincil neden olarak sadakatsizlik bulunmuştur. İkinci en sık bildirilen neden uyumsuzluk, üçüncü neden ise alkol veya uyuşturucu kullanımı olarak belirlenmiştir.

İnsanların boşanma nedenleri cinsiyet, sosyal sınıf ve yaşam kalitesi gibi değişkenlere göre de değişmektedir. Boşanan eşlerin boşanmaya neden olan sorunlar nedeniyle eski eşlerini kendilerinden daha fazla suçladıkları bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmaya göre, erkekler, kadınların boşanmayı başlatma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Bloom vd. (1985: 693) 153 yeni boşanmış kişiden oluşan bir örneklemede evlilikten memnun olmama nedenlerini araştırmak için katılımcıların on sekiz farklı davranış ve tutum kategorisinde kendi evlilik memnuniyetsizliklerini ve eşlerinin memnuniyetsizliğini değerlendirmelerini istemiştir. Araştırmanın bulguları birbirinden göreceli olarak bağımsız olan tutarlı, evlilikte memnuniyetsizlik nedenlerini oluşturan verilerden oluşmaktadır. Söz konusu nedenler hem boşanmayı isteyen hem de evliliği sürdürmek isteyen eşin evlilikten memnuniyetsizlik ifadelerine dayandırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, yaş, cinsiyet, gelir gibi demografik özellikler ve psikolojik özellikler, evliliğin süresi, ebeveyn olma durumu gibi unsurların bireylerin boşanma kararını almasıyla anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırmada, evlilikten memnuniyetsiz olma durumunun psikolojik iyi oluş ölçütleri ve erken evlilikten kaynaklanan sorunlarla önemli ölçüde ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Bodenmann'ın (2006) Almanya, İtalya ve İsviçre'den toplam 711 boşanmış kişinin kayıtları üzerinden yaptığı araştırmada boşanma engelleri arasında çocukların (her üç ülke için) ve finansal zorlamanın (Alman ve İsviçreli kadınlar için) varlığı birincil derecede önemli bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre boşanma kararını etkileyen en önemli faktör olarak ekonomik nedenler gösterilmiştir. Boşanma hakkında Türkiye'de yapılan araştırmalarda ise daha çok "boşanmanın çocuklar ve gençler üzerindeki etkileri, boşanmanın kadın statüsüne ve cinsiyetine etkisi, boşanmanın hukuki yönü ile boşanma konusundaki tutumları ölçmeye yönelik" (Tatlıoğlu ve Demirel 2016: 61) araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Literatürde özellikle kadınların boşanma sürecinde yaşanan olumsuzluklardan nasıl etkilendiğine odaklanan araştırmalar da bulunmaktadır. Can ve Aksu'nun (2016) on boşanmış kadın üzerinde derinlemesine görüşme tekniği ile yaptıkları araştırmada kadınların boşanma sürecinde ve sonrasında yaşadıkları zorluklar incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda kadınların boşanma kararını kolay almadıkları, boşanma kararı alırken zorlandıkları, söz konusu zorlanmada en önemli faktörün çocuk olduğu ve kadınların ekonomik olarak eşlerine bağımlı olmalarının boşanma sonrası yaşanacak zorluklar ile başa çıkmada kadınların kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olduğu bulunmuştur. Derinlemesine görüşmeye katılan kadınlar boşanma nedenlerini ise sırasıyla alkol, kumar ve uyuşturucu bağımlılığı, aldatılma, şiddetli geçimsizlik, kıskançlık, şiddet, maaşının eşinin maaşından yüksek olması, hayatı paylaşamamak, birbirlerinin yaşam alanına müdahil olmak ve kısıtlamak, eşin psikolojik rahatsızlığı olarak belirtmişlerdir.

2. Araştırma

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, bireylerin boşanma süreci ve boşanma nedenleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi ve söz konusu nedenlerin iletişim ile bağlantısının tartışılmasıdır.

Bu doğrultuda araştırma kapsamında, katılımcıların sosyo-demografik değişkenler açısından dağılımları, katılımcıların en önemli boşanma nedenlerinin ne olduğunu düşündükleri ve sosyo-demografik değişkenlerle katılımcıların boşanma süreci ve sonuçları üzerine verdiği cevaplar arasında bağımlılık olup olmadığı ve varsa bağımlılık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni on sekiz yaş üstü evli veya boşanmış olan bireylerdir. Araştırmanın örnekleme seçkiz olmayan örnekleme yöntemlerinden olan amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini, Ocak 2019-Haziran 2019 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından hazırlanan anketi yanıtlayan 208 kişi oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile toplanmıştır. Anket formunda katılımcıların sosyo demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan soruların yanı sıra evlilik ve boşanma konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan sorular da bulunmaktadır. Bu sorular araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Anket formu geliştirildikten sonra bilgisayar ortamına aktarılmış ve araştırmacıların üye oldukları sosyal platformlarda (Facebook, mail listeleri vb.) paylaşılmıştır. Bu bağlamda elektronik anket yoluyla verilerin toplandığı söylenebilir.

2. 4. Bulgular

Bulgular üç temel bölümde ele alınmıştır. İlk bölüm katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm, katılımcıların evlilik ve boşanma konusundaki görüşlerine ilişkin bulgulardan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise katılımcıların evlilik ve boşanma konusundaki görüşleri ile araştırmanın bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkinin karşılaştırıldığı istatistiksel analizlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İstatistiksel analizler SPSS v.21 (Statistical Package for the Social Sciences) programı ile yürütülmüştür.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Özellikler

Cinsiyet	Frekans	%
Kadın	156	75
Erkek	52	25
Toplam	208	100
Yaş	Frekans	%
18-25	8	3,8
26-35	106	51,0
36-45	52	25,0

46-55	30	14,4
56-65	10	4,8
65 ve üzeri	2	1,0
Toplam	208	100
Yerleşim Yeri	Frekans	%
Köy	2	1,0
İlçe	54	26,0
İl Merkezi	152	73
Toplam	208	100
Eğitim Durumu	Frekans	%
Okur Yazar	2	1,0
İlköğretim	12	5,8
Ortaöğretim	8	3,8
Lise	16	7,7
Üniversite	112	53,8
Lisans Üstü	58	27,9
Toplam	208	100,0
Medeni Durum	Frekans	%
Evli	140	67,3
Boşanmış	64	30,8
Boşanma Arifesinde	4	1,9
Toplam	208	100,0
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Frekans	%
Var	110	52,9
Yok	98	47,1
Toplam	208	100
Çalışma Durumu	Frekans	%
Sadece Kendisi Çalışıyor	34	16,3
Sadece Eşi Çalışıyor	26	12,5
Hem Kendisi Hem Eşi Çalışıyor	146	70,2
İşsiz, Sosyal Yardım Alıyor	2	1,0
Toplam	208	100,0
Gelir Durumu	Frekans	%
1500 ve altı	12	5,8
1500-3000	54	26,0
3000-5000	32	15,4
5000-8000	70	33,7
8000 ve üstü	40	19,2
Toplam	208	100,0

Tabloda 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların yarısından fazlası kadındır. Katılımcıların büyük çoğunluğu 26-35 yaş aralığındadır ve il merkezinde ikamet etmektedir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde, üniversite mezunu olan grubun yüksek orana sahip olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası evli ve çocuk sahibidir. Katılımcıların hem kendisinin hem de eşinin çalıştığı görülmektedir. Gelir durumları incelendiğinde, katılımcıların orta üst sosyo ekonomik düzeyde oldukları belirtilebilir.

Bulgulara göre katılımcıların %67,3’ü evli, %30,8’i boşanmış ve %1,9’u boşanma arifesinde olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların evlilik süresine verdikleri yanıtlara bakıldığında, %33,7’si 1-3 yıl, %13,5’i 4-6 yıl, %2,9’u 7-10 yıl, %3,8’i, 11-15 yıl ve yine %3,8’i 16-20 yıl, %11,5’i 20 yıl ve üzeri süredir evli olduklarını belirtmiştir.

Boşanmış katılımcıların evli kalma sürelerine bakıldığında, katılımcıların %9,6’sının 1-3 yıl, %5,8’nin 4-6 yıl ve yine %5,8’nin 7-10 yıl, %2,9’unun 11-15 yıl, %1’inin 16-20 yıl ve %2,9’unun da 20 yıl ve üzeri süredir boşanmış olduklarını belirtmiştir. Katılımcıların boşanma yılları sorulduğunda, %15,4’ü 2012 yılı öncesinde, %16,3’ü ise 2012 yılı sonrasında boşandıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %70,2’si 1 evlilik, %6,7’si 2 evlilik, %1’i de 3 evlilik yapmıştır. Çocuk sahibi olduğunu belirten %51,9 katılımcıdan %26,9’unun 1, %18,3’ünün 2, %4,8’inin 3 %1,9’unun 4 ve %1’inin de 6 çocuk sahibi olduğu araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Katılımcıların yerleşim yerlerine bakıldığında, %1’i köyden, %26’sı ilçeden, %72,1’i il merkezinden araştırmaya katılmıştır. Günümüzde ülkemiz nüfusunun büyük çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır. Bu nedenle katılımcıların büyük çoğunluğunun il merkezinde ikamet ediyor olması tutarlı gözükmektedir.

Katılımcıların %1’i okuryazar, %5,8’i ilköğretim, %3,8’i ortaöğretim, %7,7’si lise, %53,8’i üniversite, %13,5’i yüksek lisans ve %14,4’ü de doktora seviyesinde eğitime sahip olduklarını belirtmiştir. Katılımcılardan boşanmış bireylere şimdi bakmakla yükümlü oldukları kişiler sorulduğunda, %14,4’ü sadece kendisine, %4,8’i kendi aile üyelerine, %12,5’i evlilikten olan çocuğuna ve %2,9’u kendisinin önceki evliliğinden olan çocuğuna bakmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. Boşanmış bireylerin %29,8’i çalıştığını, %3,8’i çalışmadığını ve sosyal yardım ve benzeri yardımlar aldığını, %1’i ise nafaka ile geçindiğini belirtmiştir. Gelirleri sorulduğunda ise, %4,8’i 1500 TL ve altında, %12,5’i 1500TL-3000TL, %13,5’i 3000TL-5000TL ve %3,8’i ise 8000TL ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Boşanmış katılımcılardan %8,7’si kendine ait evde, %2’si eski eşine ait evde, %3,8’i birlikte aldıkları evde, %15,4’ü kirada, %6,7’si ailesinin yanında ve %1’i lojmanda ikamet ettiğini belirtmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Evlilik ve Boşanma Konusundaki Görüşleri

İlk Evlilik Yaşı	Frekans	%
18-24	66	31,7
25-34	126	60,6

35 ve üzeri	12	5,8
Yanıtız	5	1,9
Toplam	208	100
Evlilik Kararının Nasıl Alındığı	Frekans	%
Kendi Seçimim ve Aile Rızası Var	170	81,7
Kendi Seçimim Aile Rızası Yok	18	8,7
Görücü Usulü Kendi Rızamla	12	5,8
Mecburiyet	2	1,0
Aile Onayına Gerek Duymadan	2	1,0
Yanıtız	4	1,9
Toplam	208	100,0
Evlenmeden Önce Eşi Tanıma Durumu	Frekans	%
Tanımiyordum	10	4,8
1 yıl ve daha az süredir tanıyordum	50	24,0
1-2 yıl süredir tanıyordum	60	28,8
3 yıldan daha fazla süredir tanıyordum	86	41,3
Yanıtız	2	1,0
Toplam	208	100,0
Boşanmış Bireylerin Boşanma Kararına Çevrenin Yaklaşımı	Frekans	%
Yeterli Destek Gördüm	40	62,5
Yeterli Destek Göremedim	24	37,5
Toplam	64	
Boşanmış Bireylerin Boşandığı Eşi ile Barışmayı Düşünme Durumu	Frekans	%
Barışmayı Düşünmüyorum	56	90,6
Barışmayı Düşünüyorum	6	9,4
Toplam	64	100
Boşanan Bireylerin Boşanmayı Tavsiye Etme Durumu	Frekans	%
Tavsiye Ederim	52	81,2
Tavsiye Etmem	12	18,8
Toplam	64	100
Boşanan Bireylerin Yeniden Evlenmeyi Düşünme Durumu	Frekans	%
Düşünürüm	44	68,8
Düşünmem	20	31,2
Toplam	64	100
Boşanan Bireylerin Nafaka Alma Durumu	Frekans	%
Nafaka Almıyorum	52	81,2
Nafaka Alıyorum	6	9,4
Nafaka Veriyorum	6	9,4
Toplam	64	100

Katılımcıların %31,7'si 18-24, %60,6'sı 25-34, %5,8'i ise 35 yaş ve üzeri yaşta evlendiğini belirtmiştir. Evlilik kararının nasıl alındığı sorusunda ise %81,7'si kendi seçimi ve ailesin rızası olduğunu, %8,8'si kendi seçimi olduğunu ancak aile rızası olmadığını, %5,8'i görücü usulü ve kendi rızası ile %1'i mecburiyetten, yine %1'i ise aile rızasına gerek duymadan evlendiğini belirtmiştir. Katılımcıların evlenmeden önce eşlerini ne kadar süredir tanıdıkları sorulduğunda %41,3'ü 3 yıldan fazla, %28,8'i 1-2 yıldır, %24'ü 1 yıl ve daha az süredir tanıdığını, %4,8'i ise tanımadığını belirtmiştir.

Katılımcıların %26'sı boşanma kararını kendilerinin aldığını, %1'i eski eşlerinin, %6,7'si birlikte aldıklarını ve %1'i ise terk edildiğini belirtmiştir. Boşanma kararının alınmasından sonra başvuru yapılanaya kadar geçen süre için katılımcıların %8,7'si 1 aydan az, %6,7'si 1-2 ay, %8,7'si 3-6 ay ve %5,8'i 6 aydan uzun olduğunu belirtmiştir. Bu kararda %23,1'i yeterli destek gördüğünü ancak %11,5'i ise görmediğini belirtmiştir. Bu destek içinde %6,7 ile en çok ailenin desteği, %5,8 ile arkadaşların, yine %5,8 ile kendilerinin, %3,8 ile annelerinin, %1,9 ile psikiyatrlarının, %1,9 ile çocuklarının desteği olduğunu ancak %1,9'u da kimseden destek almadığını belirtmiştir.

Katılımcıların %32,7'si aile terapisi hakkında bilgi sahibi iken, %6,7'si bilmediklerini belirtmiştir. Boşanma sürecinde bu tarz bir terapi alıp almadıkları sorusuna %26,9 ile hayır, %8,7 ile evet yanıtı gelmiştir. Katılımcıların %20,2'si böyle bir terapinin faydalı olacağına inanmazken, %18,3'ü ise inandığını belirtmiştir. %20'si mahkemeye sunulan gerekçenin gerçek olduğunu, %10,6'sı ise olmadığını belirtmiştir. Hâkimin yönlendirme yapip yapmadığı sorusuna %28,8 ile 'hayır', %2,9 ile 'evet' yanıtı gelmiştir. Eğer yönlendirme yapmış olsaydı sonucun değişip değişmeyeceği hakkındaki fikirlerinin sorulduğu soruya ise %31,7 ile 'hayır' yanıtı gelmiş ancak hiç 'evet' yanıtı alınmamıştır.

Nafaka ve mal rejimi ile ilgili sorulara bakıldığında ise katılımcıların %3,8'i nafaka aldığını, %2,9'u verdiğini ve %25'i nafakanın olmadığını belirtmiştir. Bu katılımcılardan %14,4'ü nafakayı adil bulurken, %11,5'i adil bulmamaktadır. Katılımcıların %12,5'i mal rejimi paylaşımı yapmış, %17,3'ü ise yapmamıştır. Bu kişilerden %13,5'i mal rejimini adil bulurken, %14,4'ü ise adil bulmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %16,3'ü çocuklarının velayetine sahipken, %4,8'i ise sahip değildir. %17,3'ü velayetin adil olduğunu düşündüklerini belirtirken, %2,9'u adil bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Son olarak tekrar evlenme hakkında sorulan sorulara bakıldığında ise boşanmış katılımcılardan %27,9'u eski eşi ile tekrar barışmayı istemediğini, %2,9'u istediğini, %1,9'u düşündüğünü ve yine %1,9'u ise çocuklar baskı yaptığı için istediğini belirtmektedir. Tekrar evlenmeyi düşünür müsünüz sorusuna %21,3'ü evet, %13,5'i hayır yanıtını vermiştir. Boşanmış katılımcıların %25'i boşanmayı tavsiye ederken %12,5'i ise tavsiye etmemektedir.

Değişkenlerin birbirleri ile ilişkili olup olmadığını tespit etmek ve eğer ilişki var ise bağımlılığın büyüklüğünü açıklamak için çapraz tablo analizi uygulanmıştır. Buna göre aralarında bağımlılık olan değişkenler ve bağımlılığın düzeyi aşağıda açıklanmıştır.

Yapılan çalışmada, boşanma ve evliliğin cinsiyet değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki-Kare testi sonucunda değişkenler arasında bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sonuçlara göre, cinsiyet ile boşanmış bireylerin evlilik süreleri arasında orta derecede güçlü bir ilişki vardır ($p=0,018<0,05$; Cramer's $V=0,403$). Kadınlar erkeklerle göre daha kısa sürede boşanma kararı almaktadır.

Cinsiyet ile evlilerin veya boşanmışların evli olduğu dönemde çalışma durumu arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur ($p=0,008<0,05$; Cramer's $V=0,338$). Ayrıca, evli olan ya da boşanmış bireylerin evlilik dönemlerine dair olan değerlendirmelerinin incelendiği çalışmanın bir diğer sorusu olan evlilik kararı ile cinsiyet değişkeni arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur ($p=0,034<0,05$; Cramer's $V=0,340$). Son olarak cinsiyet değişkeni ile çocuğun velayeti arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur ($p=0,003<0,05$; Cramer's $V=0,331$).

Boşanma ve evliliğin yaş değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki-Kare testi sonucunda değişkenler arasında bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre, yaş ve evlilik süresi arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,395$). Benzer şekilde yaş ve boşanmış bireylerin evlilik süreleri arasında da zayıf bir ilişki bulunmuştur ($p=0,004<0,05$; Cramer's $V=0,343$). Yaş değişkeni ile çocuğa sahip olmak arasında orta derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,403$). Bunun yanı sıra çocuk sayısı ve yaş değişkeni arasında da zayıf derecede bir ilişki vardır ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,386$). Yaş değişkeni ile eğitim seviyeleri arasında zayıf derecede bir ilişki vardır ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,392$). Boşanmış bireylerin aylık gelirleri ve yaş değişkeni arasında zayıf derecede bir ilişki ($p=0,002<0,05$; Cramer's $V=0,311$) bulunan çalışmada katılımcıların evlenme yaşı ve yaş değişkeni de zayıf derecede bağımlılık göstermektedir ($p=0,035<0,05$; Cramer's $V=0,290$). Boşanma kararına çevrenin verdiği destek ile yaş değişkeni arasında zayıf derecede bir ilişki vardır ($p=0,003<0,05$; Cramer's $V=0,357$). Boşanmış bireylerin yaş değişkeni ile eski eşleri ile tekrar barışma durumu arasında zayıf ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,396$). Bunun yanı sıra bireylerin tekrar evlenmeyi düşünmeleri ve yaş arasında da zayıf ilişki göze çarpmaktadır ($p=0,002<0,05$; Cramer's $V=0,366$).

Araştırmada bireylerin aile terapisi hakkında bilgi sahibi olmaları ve yaş değişkeni arasında zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,017<0,05$; Cramer's $V=0,323$). Bunun yanı sıra hâkimin boşanma esnasında herhangi bir yönlendirme yapması ile yaş değişkeni arasında zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,027<0,05$; Cramer's $V=0,312$). Buna ek olarak, çocuğun velayeti ve yaş değişkeni de zayıf derecede bir ilişki ile birbirlerine bağımlı durumdadırlar ($p=0,002<0,05$; Cramer's $V=0,367$). Boşanmış bireylerin çocuklarının velayetini adil bulmaları ile yaş değişkeni arasında yine zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,014<0,05$; Cramer's $V=0,327$). Mal rejimine bakıldığında ise mal rejimi yapılması ve yaş değişkeni arasında zayıf derecede ilişki vardır ($p=0,028<0,05$; Cramer's $V=0,311$). Son olarak, yaş değişkeni ve mal rejiminin adil bulunup bulunmaması arasında zayıf derecede ilişki tespit edilmiştir ($p=0,003<0,05$; Cramer's $V=0,359$).

Araştırma kapsamında katılımcıların verdiği yanıtlardan çalışma değişkeni ile diğer araştırma soruları arasında bağımlılık bulunmuştur. Buna göre, çalışma değişkeni ve evlilik kararının alınma şekli arasında zayıf derecede bir ilişki vardır ($p=0,001<0,05$; Cramer's $V=0,343$). Bunun yanı sıra çalışma değişkeni ve katılımcıların kaç yaşında evlendikleri zayıf derecede bir ilişki ile birbirlerine bağımlı durumdadırlar ($p=0,011<0,05$; Cramer's $V=0,262$). Evlenmeden önce eşini tanıma ve çalışma değişkeni arasında da zayıf derecede bir bağımlılık tespit edilmiştir ($p=0,021<0,05$; Cramer's $V=0,277$).

Boşanmış katılımcıların çalışma durumu ile diğer değişkenler arasında bağımlılık ilişkisi de tespit edilmiştir. İlk olarak, boşanmadan sonra çalışma değişkeni ile nafaka alma değişkeni arasında orta derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,618$). Benzer şekilde, boşanmadan sonra çalışma değişkeni ile nafakayı adil bulma değişkeni arasında orta derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,582$). Çocuğun velayetinin kimde olduğu sorusuna verilen yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma durumuna verilen yanıtlar arasında orta derecede bir bağımlılık ilişkisi tespit edilmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,502$). Katılımcıların çocuğun velayetini adil bulması ve boşanmadan sonra çalışma değişkeni arasında yine orta derecede bir ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,483$). Mal rejiminin yapılıp yapılmadığına dair katılımcıların verdiği yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma değişkeni arasında orta derecede bir ilişki ortaya çıkmaktadır ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,625$). Katılımcıların mal rejimini adil bulup bulmamalarına dair verdikleri yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma değişkeni arasında da orta derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,597$).

Boşanmış katılımcıların eski eşleri ile tekrar barışma durumuna verdikleri yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma durumuna verdikleri yanıtlar arasında orta derecede bağımlılık tespit edilmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,497$). Bunun yanı sıra boşanmış katılımcıların tekrar evlenmeyi düşünüp düşünmediklerine dair sorulan soruya verdikleri yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma durumu arasında orta derecede ilişki tespit edilmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,624$). Katılımcıların boşanmayı tavsiye etmeleri değişkeni ile boşanmadan sonra çalışma durumuna verdikleri yanıtlar arasında orta derecede kuvvetli bağımlılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,591$). Boşanmadan sonra çalışma değişkeni ile aile terapisinin faydalı olup olmayacağına dair sorulan soruya katılımcıların verdikleri yanıtlar arasında orta derecede ilişki tespit edilmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,614$). Araştırmada katılımcılara sorulan 'Eğer aile terapisi alsaydınız sonuç farklı olur muydu?' sorusuna boşanmış katılımcıların verdiği yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma değişkeni arasında yüksek bağımlılık ilişkisi tespit edilmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,895$). Son olarak hâkime verilen boşanma gerekçesinin gerçek olup olmadığı sorusuna verilen yanıtlar ile boşanmadan sonra çalışma sorusuna verilen yanıtlar arasında orta derecede kuvvetli ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,587$).

Araştırmada katılımcıların verdikleri yanıtlar arasında katılımcıların kaç yaşında evlendikleri sorusu ve evlenmeden önce eşlerini tanıma sorusuna verdikleri yanıtlar arasında orta derecede kuvvetli ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,441$).

Benzer şekilde, kaç yaşında evlendiği ve evlilik kararının nasıl alındığı arasında orta derecede ilişki olduğu saptanmıştır ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,621$).

Katılımcıların araştırmada yer alan, nerede yaşadıklarına dair soruya karşılık gelen yerleşim değişkenine verdikleri yanıtlar ile evlilikte bakmakla yükümlü oldukları kişiler sorusuna verilen yanıtlar arasında orta derecede ilişki belirlenmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,615$). Yerleşim yeri değişkeni ile boşanmadan sonra nerede ikamet edildiğine verilen yanıtlar arasında orta derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,614$). Boşanmış katılımcıların yerleşim yeri sorusu ile boşanma kararına eşlerin yaklaşımı sorusuna verdikleri yanıtlar arasında zayıf derecede ilişki tespit edilmiştir ($p=0,036<0,05$; Cramer's $V=0,290$). Yerleşim yeri değişkeni ile boşanma kararına çevrenin yaklaşımı arasında da zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,049<0,05$; Cramer's $V=0,246$). 'Boşanma kararına en çok kimin desteği olmuştur?' sorusuna verilen yanıtlar ile yerleşim yeri değişkeni arasında orta derecede ilişki belirlenmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,615$). Katılımcıların boşanma sürecinde aile terapisi alıp almamalarına verdiği yanıtlar ile yerleşim yeri değişkeni arasında zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,030<0,05$; Cramer's $V=0,259$). Boşanmış katılımcıların 'Evlenmeyi tekrar düşünür müsünüz?' sorusuna verdikleri yanıtlar ile yerleşim yeri sorusuna verdikleri sorular arasında zayıf derecede ilişki belirlenmiştir ($p=0,039<0,05$; Cramer's $V=0,253$). Boşanmış katılımcıların 'Eğer hâkim yönlendirme yapsaydı sonuç değişir miydi?' sorusuna verdikleri yanıtlar ile yerleşim yeri değişkeni arasında zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,035<0,05$; Cramer's $V=0,288$).

Araştırmada yer alan katılımcıların eğitim seviyelerini belirlemeye yarayan eğitim düzeyi sorusuna verilen yanıtlar ile diğer değişkenler arasında da bağımlılık ilişkisi tespit edilmiştir. Buna göre, eğitim değişkeni ile boşandıktan sonra bakmakla yükümlü olunan kişiler arasında zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,376$). Eğitim değişkeni ile çalışma durumu arasında orta derecede ilişki belirlenmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,400$). Benzer şekilde, eğitim değişkeni ile boşandıktan sonra çalışma durumu ile zayıf derecede ilişki tespit edilmiştir ($p=0,003<0,05$; Cramer's $V=0,354$). Katılımcıların eğitim durumları ile kaç yaşında evlendikleri arasında zayıf derecede bağımlılık bulunmuştur ($p=0,013<0,05$; Cramer's $V=0,329$). Eğitim değişkeni ve evlilik kararının nasıl alındığına dair verilen yanıtlar arasında zayıf derecede ilişki belirlenmiştir ($p=0,000<0,05$; Cramer's $V=0,346$). Boşanma kararını alan kişi ile eğitim değişkeni arasında zayıf ilişki bulunmuştur ($p=0,005<0,05$; Cramer's $V=0,330$).

SONUÇ

Araştırmaya katılanların profilinin büyük çoğunluğunun kadın, evli, çocuk sahibi, genç yetişkinlik ve orta yaş döneminde olan, şehirde ikamet eden, üniversite ve üstü düzeyde eğitime sahip, çalışan, orta ve orta üstü gelir düzeyine sahip olan, kendi seçimi ve aile rızası ile evlenmiş, evlenmeden önce 1-3 yıl arası eşi ile flört dönemi yaşamış kişiler olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının evli olmasına karşın boşanmış ve boşanma arifesinde olan kişilerin oranının da dikkat çekici olduğu görülmüştür. Bu durum, TÜİK tarafından yayınlanan evlenme ve boşanma istatistikleri ile tutarlı olarak karşımıza çıkmıştır. TÜİK'e göre (2018) ülkemizde kaba evlenme hızı azalmakta ve kaba boşanma hızı artmaktadır. Araştırmada boşanmaların evliliğin ilk 1-7 yılları arasında en fazla oranda gerçekleştiği bulunmuştur. Bu durum da yine TÜİK'in evlenme ve boşanma istatistikleriyle benzerlikler taşımaktadır. TÜİK'e göre ülkemizdeki çiftler en çok 1-5 yıl arasında boşanmaktadırlar (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018).

Araştırmanın temel amaçlarından biri katılımcıların en önemli boşanma nedenleri olarak neleri gördüklerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda katılımcıların boşanma nedenleri önem derecesine göre sıralanmış ve ilk beş sırada; beklentilerin değişmesi, aldatma, ev içi görev ve sorumlulukların adil paylaşılmaması, eşin ailesiyle anlaşamama, çocuğun yetiştirilmesiyle ilgili sorunların yer aldığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bu bulguların ülkemizde ve diğer ülkelerde boşanma nedenleri hakkında yapılan diğer araştırma bulguları ile de benzerlik gösterdiği görülmektedir. TÜİK (2016) tarafından yapılan 'Boşanma Nedenleri Araştırmasına' göre ülkemizde boşanan kadınlar ve erkekler arasında ilk sırada yer alan boşanma nedeni "sorumsuz ve ilgisiz davranma" olarak belirlenmiştir. Dünyada ise yapılan farklı çalışmalar boşanma nedenleri konusunda iletişim problemlerinin ilk sırada yer aldığını belirtmektedir (Scott vd., 2013: 132).

Katılımcılar tarafından sıralanan, boşanmada önemli olan beş neden incelendiğinde hemen hemen tüm nedenlerin iletişimle ilgili olduğu görülebilmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde de vurgulandığı gibi iletişim, insanlar arasında bağ kurmak ve birlikte yaşayabilmek için elzemdir. Özellikle toplumun en küçük yapı taşı olarak kabul edilen ailede var olan iletişim sorunları evlilik ilişkisinin sonlanmasına neden olabilmektedir. Bir başka deyişle iletişim, aile içi etkileşimin temeli olarak kabul edilmektedir.

Araştırma bulgularına göre, boşanma kararının alınmasında ya da alınmamasında durumu kolaylaştıran ve zorlaştıran etmenlerden ise aile/arkadaş desteği ilk sırada yer almıştır. Aile/arkadaş desteği varsa boşanma kararını almak daha kolay olurken desteğin olmadığı durumlarda bu kararı almak katılımcılar açısından zor bir durum olarak algılanmıştır. Benzer şekilde ekonomik özgürlüğün olması boşanma kararını kolaylaştıran bir etmen olarak algılanırken ekonomik özgürlüğün olmaması yine boşanmayı zorlaştıran bir etmen olarak belirtilmiştir. Çocuk sahibi olmak da katılımcılar tarafından boşanmayı zorlaştıran önemli bir etmen olarak görülmektedir. Boşanma kararının tek taraflı olması, diğer eşin boşanmayı istememesi de boşanmayı zorlaştıran bir diğer etken olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmada bazı sosyo demografik değişkenlerle boşanma nedenleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgulara göre kadınların erkeklere oranla evliliği boşanma ile sonlandırma davranışının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum ülkemizde yapılan diğer çalışmalar ile de tutarlılık göstermektedir (Aktaş Akoğlu ve Küçükkaragöz, 2018: 157).

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre evlilik yaş ortalaması hem kadın (%62,80) hem de erkek (%53,80) katılımcılarda 25 ile 34 yaş arasında en yüksek değerde çıkmıştır. Evlilik kararına bakıldığında ise katılımcıların kadınlarda %85,90, erkeklerde %69,20 oranı ile eşlerinin kendi seçimleri olduğu ve aile rızası olarak evlendikleri ortaya çıkmaktadır. Ancak evlilik sürelerine bakıldığında ise bu yaş aralığında yapılan evliliklerde evlilik süresinin %56,60 oranı ile 1 ila 3 yıl arasında sürdüğü görülmektedir. Bu yaş aralığındaki katılımcıların %62,30'u üniversite mezunu ve %11,30'u aylık 3000-5000 Türk lirası gelire sahiptir. Son olarak, bu yaş aralığındaki bireylerin %20,80'i boşanmayı tavsiye ederken, %3,80'inin etmediği ve %15,10 oranlık bir kesimin ise tekrar evlenmeyi düşündükleri ortaya çıkmaktadır.

Özetle, bu çalışma, boşanma nedenleri açısından iletişim sorunlarının önemli olduğunu göstermiştir. Araştırma kapsamında katılımcılar tarafından sıralanan boşanma nedenlerinin önemli bir bölümü temelde iletişimle ilgili nedenlerdir. Boşanma nedenlerinin neler olduğu konusunda yapılacak sonraki çalışmaların bireylerin deneyimlerini derinlemesine anlamayı hedefleyen bir biçimde kurgulanması ve boşanma nedenlerinin çözümüne yönelik bir perspektif sunması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akpınar, A. (2019). Farklı Teoriler Çerçevesinde Eş Seçimi ve Evlilik Uyumu Konularının İncelenmesi, (Ed.) Mehmet Kırloğlu ve Hasan Hüseyin Tekin. Güncel Sosyal Hizmet Çalışmaları, Konya: Çizgi Kitabevi, s.164-172.

Aktaş Akoğlu, Ö. ve Küçükkaragöz, H. (2018). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bir Araştırma: İzmir İli Örneği, Toplum ve Sosyal Hizmet, 2 (1), 153-172.

Amato, P. R. ve Previti, D. (2003). People's Reasons for Divorcing: Gender, Social Class, the Life Course, and Adjustment, Journal of Family Issues, 24 (5), 602-626.

Aydın, O. ve Baran, G. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma, Toplum ve Sosyal Hizmet, 21 (2), 117-126.

Bloom, B. L., Niles, R. L., Tatcher, A. M. (1985). Sources of Marital Dissatisfaction Among Newly Separated Persons, Journal of Family Issues, 6 (3), 359-373.

Bodenmann, G., Charvoz, L., Bradbury, T. N., Bertoni, A., Iafate, R., Giuliani, C., Behling, J. (2006). Attract or Sand Barriers to Divorce: A Retrospective Study in Three European countries, Journal of Divorce & Remarriage, 45 (3-4), 1-23.

Can, Y. ve Aksu, N. B. (2016). Boşanma Sürecinde ve Sonrasında Kadın, Electronic Journal of Social Sciences, 15 (58), 888-902

Cleek, M. G. ve Pearson, T. A. (1985). Perceived Causes of Divorce: An Analysis of Interrelationships, Journal of Marriage and the Family, 47 (1), 179-183.

Doğan, Ş. (2016). Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar: Boşanmayı Artırıcı veya Engelleme Faktörlerine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması, İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 5 (4), 991-1011.

Ekşi, F. ve Ümmet, D. (2013). Bir Kişilerarası İletişim Problemi Olarak İnternet Bağımlılığı ve Siber zorbalık: Psikolojik Danışma Açısından Değerlendirilmesi, Değerler Eğitimi Dergisi, 11 (25), 91-115.

Erdoğan, İ. (2002). İletişimi Anlamak, Ankara: Erk Yayınları.

Ergin, N. G. (2008). Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fitzpatrick, M. A. ve Badzinski, D. M. (1985). All in the Family: Interpersonal Communication in Kin Relationships, (Ed.) Mark L. Knapp ve Gerald R. Miller. Handbook of Interpersonal Communication, London: SAGE Publications, s. 687-737.

Girase, R. D., Haralkar, S. J., Mulaje, S. M., Mangulikar, S. K. (2016). A Study of Socio-Demographic Factors Leading to Divorce-A Social Problem, International Journal of Community Medicine, 7 (2), 116-120.

Kaya, A. (2017). Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim, Ankara: Pegem Akademi.

Krauss, R. M. ve Fussell, S. R. (1996). Social Psychological Models of Interpersonal Communication, Social Psychology: Handbook of Basic Principles, 655-701.

Luhmann, N. (1992). What is Communication?, Communication Theory, 2 (3), 251-259.

Scott, S. B., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Allen, E. S., Markman, H. J. (2013). Reasons for Divorce and Recollections of Premarital Intervention: Implications for Improving Relationship Education, Couple and Family Psychology: Research and Practice, 2 (2), 131-145.

Tatlilioğlu, K. ve Demirel, N. (2016). Sosyal Bir Gerçeklik Olarak Boşanma Olgusu: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 22: 59-73.

TÜİK İstatistik Kurumu (2016). "Aile Yapısı Araştırması"
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869> , Erişim Tarihi: 10.02.2020.

TÜİK İstatistik Kurumu (2018). "Evlenme ve Boşanma İstatistikleri"
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30698> , Erişim Tarihi: 10.02.2020.

EKLER**BOŞANMA ANKET FORMU**

Değerli Katılımcı

Bu çalışma Türkiye’de boşanmanın nedenleri ve sonuçlarını araştırmak üzere yapılmaktadır. Bu araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi, sizin sorulara vereceğiniz yanıtların samimiyetine bağlıdır. Araştırma için kimlik bilgileriniz istenmeyecek ve yanıtlarınız üçüncü şahıslar ve kurumlar ile paylaşılmayacaktır. Herhangi bir sorunuz olursa esratuncay@arel.edu.tr adresinden bize ulaşabilirsiniz. Anketi doldurmak için zaman ayırdığınız ve bu çalışmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Demografik ve Hane Özellikleri

1. Cinsiyet: Kadın () / Erkek () / LGBT ()
2. Yaş: 18 altı () / 18-25 () / 26-35 () / 36-45() / 46-55() / 56-65 () / 66 ve üzeri ()
3. Medeni Durum: Evli () / Boşanmış () / Boşanma Arifesinde () / Dul ()
4. Süre: Evli ise süre () / Boşanmış ise evlilik süresi ()
5. Ne zaman boşanıldığı: 2012 öncesi () / 2012 sonrası ()
6. Evlilik sayısı: _____
7. Çocuk sahipliği/Sayısı: Yok () / Var () Sayısı: _____
8. Yerleşim birimi: Köy () / Kasaba () / İlçe () / İl Merkezi ()
9. Eğitim durumu: Okuryazar () / İlköğretim () / Ortaöğretim () / Lise () / Üniversite () / Yüksek lisans () / Doktora ()
10. Evlilerin / Boşanmışların Evli olduğu dönemde bakmaktan sorumlu olduğu kişiler: Sadece eşi ve kendisi () / Eşinin aile üyeleri () / Kendi aile üyeleri () / Evlilikten olan çocuk () Eşinin önceki evliliğinden olan çocuğu () / Kendisinin önceki evliliğinden olan çocuğu () / Diğer _____
11. Boşanmışların Şimdiki dönemde bakmaktan sorumlu olduğu kişiler: Sadece kendisi () / Kendi aile üyeleri () / Evlikten olan çocuk () Kendisinin önceki evliliğinden olan çocuğu () / Diğer _____
12. Evlilerin / Boşanmışların Evli olduğu dönemde çalışma durumu: Sadece ben () / Sadece Eşim () / İkimiz () / Çalışmıyorduk aile ve sosyal yardım vs ()
13. Boşanmış kişilerin Şimdiki dönemde çalışma durumu: Sadece ben () / Çalışmıyorum aile ve sosyal yardım vs () / Nafaka ()
14. Evlilerin / Boşanmışların Evli olduğu dönemde toplam aylık geliri: 1500TL ve altı () / 1500TL- 3000TL () / 3000TL-5000TL () / 5000TL-8000TL () 8000TL ve üstü ()
15. Boşanmış kişilerin Şimdiki dönemde toplam aylık geliri: 1500TL ve altı () / 1500TL- 3000TL () / 3000TL-5000TL () / 5000TL-8000TL () 8000TL ve üstü ()

16. Evlilerin / Boşanmışların Evli olduğu dönemde ikamet ettiği konutun mülkiyeti:
Bana ait (___) / Eşime ait (___) / Birlikte aldık (___) / Kira (___) / Lojman (___) / Ailelerimizin yanında kaldık (___) / Diğer: _____

17. Boşanmış Kişilerin Şimdiki dönemde ikamet ettiği konutun mülkiyeti:
Bana ait (___) / Eski Eşime ait (___) / Birlikte aldığımız ev (___) / Kira (___) / Lojman (___) / Ailemin yanında kalıyorum (___) Diğer: _____

Evlilerin / Boşanmış Bireylerin Evlilik Öncesi Döneme Dair Değerlendirmeleri

1. Kaç yaşında evlendiniz: 17 yaş ve altı (___) / 18-24 yaş (___) / 25-34 yaş (___) / 35 yaş ve üstü (___)
2. Evlilik kararı: Kendi seçimi, aile rızasıyla (___) / Kendi seçimi, aile rızası yok (___) / Görücü usulü, kendi rızasıyla (___) / Görücü usulü, kendi rızası yok (___) / Kaçma (___) / Kaçırılma (___) / Diğer _____
3. Evlenmeden önce eşi tanıma: Evlenmeden önce hiç tanıımıyordum (___) / 1 yıl ve daha az (___) / 1-2 yıl (___) / 3 yıldan daha fazla (___)
4. Evlilik öncesi evliliğe ilişkin beklentiler: _____

Evlilik ve Boşanma

1. Boşanmayla sonuçlanan evliliklerde yaşanan sorunlarda sizce en önemli beş neden nedir? Önem sırasını 1'den 5'e kadar sıralayınız (1 en önemli): Şiddet (___) / Alışkanlıklar (___) / Yakın çevre (___) / Alkol/Uyuşturucu vb.(___) / Duygusal ilişki (___) / Cinsel hayat (___) / Aldatma (___) / Ekonomik Sorunlar (___) / Evlilik öncesi eşi yeterince tanımama (___) / Ev içi görev ve sorumluluklar (___) / Çocuk sahibi olmayı isteme (___) / Çocuk sahibi olmayı istememe (___) / Çocukla ilgili sorunlar (___) / Çalışma hayatı (___) / Değerler (___) / Yaşam tarzı (___) / Evlenme yaşı (___) / Hastalık (___) / İnanç (___) / Eğitim düzeyi (___) / Yaş farkı (___) / Akraba evliliği (___) / Aile içi cinsel Taciz (___) / Enstest (___) / Özgürlüğümün kısıtlanması (___) / Sorumluluk duygusunun ağır gelmesi (___) / Sevgimin bitmesi (___) / Karşı tarafın sevgisinin bitmesi (___) / Evlilik sonrasında mesleki kariyer farklılıklarımızın ortaya çıkması (___) / Eşimi bir türlü sevedim (___) / Eşimin ailesiyle anlaşamamam (___) / Beklentilerin değişmesi (___) / Başkasına aşık oldum (___) / Eski eşim başkasına aşık oldu (___) / Hastalık (___) / Diğer: _____
2. Boşanmanın ilk kez düşünüldüğü durum: _____
3. Boşanma kararı alınmasından resmi olarak başvuru yapılmasına kadar geçen süre: 1 aydan az (___) / 1-2 ay (___) / 3-6 ay (___) / 6 aydan uzun (___) Başvuru yapmadım (___)
4. Başvuru yapmadıysanız evliliğe devam etmenizin sebebi: _____

Boşanmış Bireylerin Boşanma Sürecini Değerlendirmesi

1. Boşanma kararını kolaylaştıran etmenler: Aile desteği görmek () / Arkadaş desteği görmek () / Ekonomik bağımsızlığının olması () / Avukatım vardı () / Duygusal anlamda hazır olmak () / Çocuğunun olmaması () / Çocuğunun olması () / Yalnız kalmaktan korkmamak () / Boşanmaya her iki tarafın da onay vermesi () / Diğer _____

2. Boşanma kararını zorlaştıran etmenler: Aile desteği görmemek () / Arkadaş desteği görmemek () / Ekonomik bağımsızlığa sahip olmamak () / Duygusal anlamda hazır olmamak () / Çocuğunun olmaması () / Çocuğunun olması () / Yalnız kalma isteği () / Boşanmayı karşı tarafın istememesi () / Diğer _____

3. Boşanma kararını alan kişi: Kendim () / Eski Eşim () / Birlikte () Diğer: _____

4. Boşanma kararına eşlerin yaklaşımı: Destekledi () / Destekledim () / Karşı çıktı () / Karşı çıktım () / Kararsız kaldı () / Kararsız Kaldım ()

5. Boşanma kararına çevrenin yaklaşımı: Yeterli Destek gördüm () / Yeterli destek görmedim ()

6. Kararınıza en çok kimin desteği etkili olmuştur: _____

7. Tekrar barışma durumu: Evet () / Hayır () / Nedeni _____

8. Boşanma sürecinde ruh halinizi nasıl tanımlarsınız: Güçlü () / Güçsüz () / Pişman () / Huzurlu () / Üzgün () / Heyecanlı () / Kararsız () / Emin () / Yorgun () / Mutsuz () / Bikkın () / Mutlu () / Kendine Güvenli () / Kendine Güvensiz () / Diğer _____

9. Boşanma sürecinde yaşadığınız en büyük zorluk nedir: _____

10. Boşanma sürecinde yaşadığınız en büyük mutluluk nedir: _____

11. Aile terapisi hakkında bilginiz var mıydı? Evet () / Hayır ()

12. Boşanma sürecinde bu tarz bir terapi aldınız mı? Evet () / Hayır ()

13. Katılmadıysanız sebebi: _____

14. Aile terapisinin aile birlikteliği üzerinde faydalı olacağına inanıyor musunuz? Evet () / Hayır () / Neden _____

15. Boşanmayı tavsiye eder misiniz? Evet () / Hayır () / Neden _____

16. Boşandıysanız tekrar evlenmeyi düşünür müsünüz? Evet () / Hayır () / Neden _____

Boşanmış Bireylerin Hukuki Sürece Dair Değerlendirmeleri

1. Mahkemeye sunulan boşanma gerekçesi: _____
2. Sunulan gerekçe gerçek boşanma nedeni miydi? Evet () / Hayır () / Neden _____
3. Hâkim mahkeme uzmanına (psikolog/pedagog/evlilik danışmanı) yönlendirdi mi? Evet () / Hayır ()
4. Yönlendirmediyse, eğer yönlendirseydi sizce sonuç değişir miydi? Evet () / Hayır / Neden _____
5. Nafaka: Alıyorum () / Veriyorum () Nafaka Yok ()
6. Nafaka: Adil () / Adil Değil ()
7. Çocukların velayeti: Bende () / Eski Eşimde ()
8. Çocukların velayeti: Adil () / Adil Değil ()
9. Mal rejimi: Paylaşım oldu () / Paylaşım olmadı ()
10. Mal rejimi: Adil () / Adil Değil ()
11. Hukuksal sürece ilişkin değerlendirmeniz: _____